

Linköpings universitet

Avdelning för socialantropologi

Handledare: Björn Alm

Författare: Marlen Ablahad

C-uppsats socialantropologi. 2005.

Bära Sorg, Föra Liv

*En studie om begravningsritualerna bland syrianer/assyrier
i hemlandet och i Sverige.*

Av Marlen Ablahad

Linköpings Universitet, Filosofiska Fakulteten
Linköping University, the Faculty of Arts and Sciences

Institutionen för religion och kultur (IRK)
Department for Religion and Culture
Social Anthropology

Titel: Bära Sorg Föra Liv. En studie om begravningsritualer bland syrianer/assyrier i hemlandet och i Sverige.

Title: Carry Sorrow Conduct Life.

A study about burial rituals among Syrian/Assyrian in homeland and in Sweden.

Författare: Marlen Ablahad.
Author: Marlen Ablahad

Handledare: Björn Alm.

Abstracts: This essay describes the phases of funeral rituals between the Syrian/Assyrian, and compares the homeland with Sweden. It describes the stage of rituals according to Victor Turner schema of separation, margin or limin, and aggregation. The rituals religious significance agrees with Clifford Geertz's theory about the importance of religious beliefs for the human being

Nyckelord: socialantropologi, religion, tro, ritual, syrianer, assyrier, Syrien, Victor Turner, Clifford Geertz, livsåskådning.

Keywords: social anthropology, religion, faith, ritual, Syrians, Assyrian, Syria, Victor Turner, Clifford Geertz, philosophy of life.

Innehåll

Innehåll.....	3
Förord.....	4
Introduktion.....	5
Metod.....	5
Rits de passage.....	6
Symboler och medvetandet.....	6
Roller och uppträdanden.....	7
Förnuftsregeln.....	9
Ritualens stadier i syrisk-ortodoxa kyrkan.....	10
Hemlandet.....	11
Olycksbådande förebud.....	11
Separation/avskiljandet.....	12
Hemmets innegård.....	12
Folket tågar.....	16
Det allmänna utbytet.....	16
Repliker och yttranden.....	17
Kyrkan.....	18
Begravningskalaset.....	20
Avslutad process och nedtrappning.....	21
Sverige.....	23
Lokalen.....	23
Väntan på begravningsdagen.....	24
Begravningen.....	25
Visa sin sorg.....	26
Skillnader mellan begravningar i hemlandet och i Sverige.....	27
Polaritet i tankestrukturen.....	28
Lidande och trygghet.....	39
Mystifiering.....	30
Gåvoutväxling.....	31
Sammanfattning.....	32
Ordförklaringar.....	33
Litteraturlförteckning.....	34

Förord

Första gången jag kom i kontakt med döden var jag åtta år gammal. Minnet av den begravningen förknippades paradoxalt nog med glädje. Min gamla farmor hade dött, hon var gammal och hade legat på dödsbädden långt innan hennes död inträffade. Vi var samlade, alla jämnåriga kusiner, lekte ständigt och njöt av att våra föräldrar var upptagna med begravningens plikter. Det var oerhört skönt att slippa deras tjat om att man inte får vara ute länge. Nu fick vi äta bullar så mycket vi ville, vi visste ju vart de var gömda. Jag är övertygad om att vi inte fattade vad som pågick, vi levde i vår lilla värld och det var bara hänförande kul att alla kusiner var samlade, åt bullar så mycket vi ville och kom ifrån de vuxnas sällskap. Inte visste jag då att 20 år senare skulle jag söka mig till begravningar och försöka förstå vad som händer i minsta lilla detalj. Inte nog med det, ju mer man studerar desto mer vill man ta reda på.

Det fantastiska med begravningsinstitutionen är att den uttrycks kollektivt, på både gott och ont. Det är glädje och det är sorg. Det är stora handlingar och det är små läkande ord. Det är evigheten och ändpunkten. Det är gott och det är ont. Den är integrerande och konfliktframbringande. Jag kan rabbla upp hur mycket som helst men jag väljer att stanna här.

Introduktion

Jag kommer i uppsatsen att beskriva två begravningar som utspelar sig i två olika länder. Jag börjar uppsatsen med hemlandet, Syrien och fortsätter vidare med Sverige. Jag har valt en skildrande stil så att läsaren ska kunna måla sig en bild av hur det kan se ut i en syriansk/assyrisk - (det finns två benämningar i gruppen, vissa kallar sig assyrier och vissa syrianer men har samma ritualer, kultur och vanor. Se även ordförklaringen)- begravning. Uppsatsen beskriver begravningsritualens stadier enligt Van Genneps schema över passageriter (Mair 1971: 221). Detta schema beskriver ritualens struktur i tre olika faser: avskiljandet, det liminala och det integrerande. Den liminala fasen, som utvecklades av Viktor Turner, tar en central plats i uppsatsen därför att sörjandet och mycket annat sker i denna fas. Ritualernas inneboende kraft studerades huvudsakligen med hjälp av en analys av Maurice Bloch (1986). Jag använder hans studier för att förklara det han kallar ”rebounding violence” då psykiskt och fysiskt våld är återkommande inslag i ritualen. Detta förekommer oftast under processens första stadium, det framkommer i stycket ”hemmets innegård”.

Jag försöker också förklara ritualens funktion med hjälp av Clifford Geertz idéer om ”the problem of meaning” (Geertz 1973:104, 108). Speciellt försöker jag förklara uppfattningen om lidandet och meningen med livet.

Metod

Jag använder mig huvudsakligen av deltagande observation i mina fältstudier av begravningar i Syrien och Sverige. Under begravningarna försöker jag samla så mycket intryck och material som möjligt. Jag kan dock ha missa viktiga detaljer som jag ser som självklara på grund av min bakgrund i den syriansk/assyrisk gruppen. Denna tillhörighet är både en tillgång och hinder för tolkningen av ritualerna.

I Syriens begravning har jag intervjuat personer på plats under ritualens gång. I Sverige har jag intervjuat både under ceremoniernas gång och i informanternas hem. Personerna jag har intervjuat skiljer sig i kön, ålder, civilstånd och representerar både nära släktingar till de anhöriga och enbart bekanta. Speciellt tre informanter har varit viktiga. En ung kvinna som jag kallar Maria. Hon är släkting till den avlidna kvinnan i Sverige som kommer att få namnet Jacklin. Maria är 26 år gammal. Min andra informant är en ung man som är 22 år gammal. Honom kommer jag att kalla Sargon. Min tredje informant är cirka 45 år gammal och präst, till skillnad mot de andra informanterna använder jag hans riktiga namn, Fader Yousef Dag.

Jag har också studerat två videoband. Den första visar en begravning filmad i Syrien år 1997 och den andra är filmad på en "ettårsdags-ceremoni" i Syrien. Sorgperioden upphör i regel med denna ceremoni.

Jag kommer först att förklara teorierna som används i uppsatsen. Därefter ska jag beskriva först begravningen i Syrien och senare begravningen i Sverige. Efteråt kommer jag att diskutera etnografin och avsluta uppsatsen med en sammanfattning.

Rites de passage

Termen "övergångsriter" tillfördes den socialantropologiska vokabulären av Van Gennep. Han menade att "varje förändring i enklare samhällen ritualiserades om den kunde betraktas som en övergång från ett tillstånd till ett annat i individens sociala status". (Mair 1971: 221). Övergångsriter är markerade med tre faser: separation, "margin or limin, and aggregation" (Turner 1920: 94) det vill säga en avskiljandets fas, en liminal fas, och en fas av integrering.

Victor Turner utvecklade Van Genneps schema och koncentrerade sig på liminaliteten i "övergången". Separationsfasen innebär att individen lösgörs, avlägsnas från sin sociala struktur och lämnar den från en bestämd punkt. Därefter går individen mot den liminala fasen där han blir strukturellt osynlig, och placeras utanför samhället i ett läge "betwix and between" (Turner 1983: 94). Han blir både en obestämd och en icke-person. Han är varken död eller levande. Gränserna är diffusa mellan liv och död. Det är både möjligt att konversera med den döde som om han vore levande, och nära anhöriga kan betraktas som döda och sägas sakna skäl för eget fortsatt liv. De är strukturellt osynliga, "invisible", (Turner 1920: 95). Den sista fasen är integreringsfasen, individen återgår till samhället men i en annan social position. Jag återkommer till dessa tre stadier senare i uppsatsen och förklara då deras relevans för begravningarna jag beskriver.

Symboler och medvetande

Geertz (1973) har undersökt symbolernas betydelse för det mänskliga medvetandet. Det är med kulturens arsenal av symboler som vi tänker, känner och agerar. Detta sker alltid i ett socialt sammanhang genom interaktionen med andra. Därför är vårt medvetande enligt Geertz i grunden socialt. Allting kan vara symboler. Varje föremål, handling, händelse, siffra, ord, gest mm så länge de uttrycker tankar, avsikter eller föreställningar. "Religionen är ett symbolsystem som ger mening till människans existens." (Geertz 1973: 89) Genom symboler

ger vi meningen till våra handlingar, föreställningar och medvetande. Mening som vi ständigt spinner runt oss likt ett spindelnät, det han kallar ”webs of significance” (Geertz 1973: 5).

Vidare förklarar Geertz religion så här:

” A religion is a system of symbols which acts to establish powerful, pervasive, and long-lasting moods and motivations in men by formulating conceptions of a general order of existence and clothing these conceptions with such an aura of factuality that the moods and motivations seem uniquely realistic” (Geertz 1973: 90)

Geertz menar alltså att de religiösa symbolerna harmoniserar den värld vi lever i. De agerar för att etablera kraft, makt, långsiktiga sinnes- och känslöstämningar, och inre motivationer i människan, genom att formulera koncept som är generella i sin existens. Dessa koncept förklaras med fakta från erfarenheter som gör att tillfälliga inre motivationer verkar unika och realistiska. En central funktion för de religiösa symbolerna är att de skänker förklaringar för obalans och oförstådda situationer i människans erfarenheter. De är sätt att förstå situationerna och få förklaringar. De svarar på existentiella frågor, frågor som är universella och som finns i varje mänskligt medvetande. Det är därför som Geertz menar att symboler både är universella och ska tolkas utifrån varje individs situation. Överallt är kriser och obalans markerad med symboliska handlingsmönster. Döden är förmodligen den mest kritiska faktorn i människans liv. Ceremonierna kring döden varierar från en kultur till en annan. Ibland är de enkla och kortvariga, ibland högt utarbetade och omfattande. Symbolerna och dess betydelse för medvetandet knyter an en folkgrupps kultur och deras syn på världen. Man kan säga att symbolerna uttrycker människans världssyn och moraliska, religiösa tro.

Universella existentiella frågor som ”varför föds vi? varför dör vi?” är inbäddade i människans medvetande. Svaren och rädslan uttrycker vi i ett system av symboler, som är långt ifrån individuellt, utan uttrycks kollektivt i rituella handlingar. Det är så de förstås menar Geertz, tillämpade i en social struktur blir de begripliga. De skänker en känsla av förståelse för något så komplext som döden. Symboliken i att finnas i kyrkan och be Gud att han skall vara nådig mot den avlidne skänker en känsla av ro och ger en förklaring till varför man föds och varför man dör. Religion fungerar som ett symboliskt verktyg för att upprätthålla en kosmisk balans. Detta kallar Geertz ”the problem of meaning” (Geertz 1973:104, 108). Vi kan inte undkomma lidande, smärta. Istället ger vi det en mening och gör det till en grund för tro. Paradiset och helvetet, Gud och djävulen får en förklaring i lidandet. Där det finns lidande

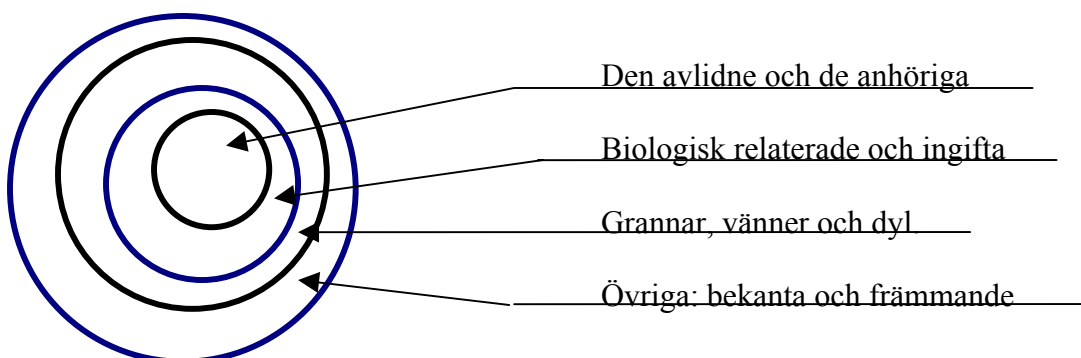
finns också lycka så ”the problem of mening” driver människan att tro på Gud. Tron skapar ett accepterande av det som vi definierar som lidande, den ger ”garanti” och skänker en genuin känsla av trygghet. Speciellt inför frågor som rör livet och döden har människan konstruerat religiösa ramar för intellektuella, känslomässiga och moraliska uppfattningar om en modell för ”verkligheten”. (Geertz 1973: 93)

Roller och uppträdanden

”En statusposition är en socialt definierad aspekt av en person som är bestämmande för ett socialt förhållande och som medför vissa rättigheter och förpliktelser i relation till andra” (Eriksen1995: 52).

Hylland Eriksen menar att varje person kan ha flera olika statuspositioner, som kan vara vän, bror, kund, kollega, etc. Han tillägger att ”den sociala personen består av och definierar sig som summan av statuspositioner, var och en är förknippad med sociala förväntningar som bidrar till att de blir bestående över tid”. (Eriksen 1995: 52).

Vad det gäller begravningar intar och förvärvar de anhöriga olika roller beroende på deras statuspositioner. Statuspositionerna mellan släkt, vänner, bekanta och anhöriga är tillskrivna. Maryam Garis (1993) har förklarat detta med en cirkelmodell som bygger på släktrelationerna bland syrianer/assyrierna. Social distans beskrivs med fyra i varandra inneslutna cirklar. I den innersta cirkeln befinner sig den avlidne och de närmaste anhöriga, i den andra de mer avlägsna släktingar, biologiskt relaterade och ingifta. Den tredje cirkeln innefattar grannar, vänner och liknande personer. I den fjärde och yttersta cirkeln befinner sig övriga, bekanta och främmande.

(Garis, 1993:17)

Alla som deltar i ritualen har en given roll som är förenlig med platsen i cirkeln. Erving Goffman använder i sina beskrivningar av roller teatermetaforen (2000). I korthet utgår Goffman från att alla vi spelar teater, och liksom skådespelare på scen vill göra intryck på vår publik. Vi vill överföra information, budskap, intryck och det gör vi genom att spela upp en given roll. Goffman talar om skådespelare, roller och föreställningar som ger uttryck för känslor efter kulturellt definierade regler. Genom sådana föreställningar uttrycker vi statuspositioner och den sociala distansen till andra individer i en given situation.

Förnuftsregeln

Under begravningen och sorgeperioden förväntas gruppens medlemmar att delta självmant i begravningen. Det är ingen som bjuder andra till begravningar utan den som känner medkänsla och medlidande går. Det låter som att det trots allt finns en fri vilja men jag vill ta mig friheten att beskriva det som en kategorisk handling, som är en plikt. Plikt är aldrig en renodlad fri vilja. Maryam Garis kallar det för ”förnuftsregeln” (Garis 1993: 15). Det är en oskriven regel men långt ifrån oviktig, tvärtom det är nu man visar sin ”heder” och förnuft för att vinna prestige. ”Man bör gå även om man är osams. Att inte gå är att vara oförnuftig och ohederlig person. De anhöriga uttrycker sin besvikelse gentemot de uteblivna, speciellt om de själva har gått på deras begravningar”. (Garis 1993: 15). Skyldigheten att ge och ta är oerhört stark under begravningar. Min informant Maria uttryckte det så här: ”Det är vid liknande tillfällen man märker vilka det är som är ens sanna vänner och släktingar. Det är skamligt att vissa inte ens har ringt och beklagat sorgen. När något sådant inträffar är det självklart att folket ”ska” ställa upp. De ska inte känna att det är en plikt utan ”måste” känna att det är självklart att finnas till och visa sitt engagemang i sörjandet”. Hon tillägger: ”att ge är att också få”. Hon använder uttrycket (och använder sig av uttrycket) ”döden knackar allas dörrar” och förklarar ”de ska få igen, den som har ställt upp ska gengäldas tusen gånger mer och den som inte har visat sig ska vi inte heller ställa upp för”.

Den äldre generationen anser sig vara bättre på att fullfölja sina plikter i dessa sammanhang och klagar på att den yngre generationen inte ”bryr sig”. De upplevs som nonchalanta och ansvarslösa vilket sägs vara resultatet av den individcentrerade uppfattning. Jag ställde frågan till Fader Josef om det är skillnad på deltagandet i begravningarna mellan olika generationer. Han svarade: ”Ja, Det är mindre och mindre av den yngre generationen i dessa sammanhang. Det är viktigt att närvara, besöka och beklaga sorgen. Vi borde inte tappa den fina traditionen”

Ungdomarnas syn på begravningen är olik den äldre generationen gällande plikter och ”måsten”. Sargon berättade om begravningen för de unga männen som hade förolyckats i en minibuss olycka. Han sa: ”Man kan ju inte hålla på och resa runt hela Sverige som de äldre gör för att delta i begravningar, alla har sitt att sköta, men om det är en kompis som man kände så är det klart att man vill vara där och sörja med alla andra. Det var självklart att vara där, man bearbetar sorgen tillsammans. Vi ville bara vara där. Du ska veta att det var mer ungdomar på den begravningen än äldre, det var ofattbart”. Skillnaden mellan förr och nu som de äldre beklagar sig över är inte så stor, utan mer individcentrerad menar alltså Sargon. Han nämner vikten av att det är ”självklart” att närvara och delta, men skyller uteblivande på omständigheter förknippade med dagens livsstil. Man kan inte ta ledigt från jobbet hur som helst, så det måste finnas någon slags bekantskap för att man ska delta i begravningar.

Begravningens stadier i den syrisk ortodoxa kyrkan

Åminnelsegudstjänster förrättas för den döda på tredje, nionde och fyrtionde dagen samt på årsdagen av dödsfallet. ” På tredje dagen ber vi Kristus, han som på tredje dagen uppstod, må uppväcka vår avsomnade broder/syster till ett saligt liv; på nionde dagen ber vi Herren att den avsomnade ska inräknas bland de heliga änglarnas och helgonens nio grader; på fyrtionde dagen ber vi Kristus att han, som på fyrtionde dagen frestades av djävulen, må förläna den avsomnade att genomgå Guds dom utan skam, och att han som uppför till himmelen på fyrtionde dagen, må motta en avsomnade i de himmelska boningarna. Åminnelsedagarna uttrycker den kärleksfulla relationen mellan de levande och döda” (Ek 1999: 104). Bönerna är uttryck för förhoppningarna om att den döda skall dela de saligas lott. Under åminnelsegudstjänsterna bjuds det på lättare förtäring. Besöker från andra städer bjuds på mat med tanke på att de har rest långa vägar.

Hemlandet

Olycksbådande förebud

Solen står högt upp i den klarblå himmelen för att tala om för oss att den är som mäktigast då. Hettan är långt ifrån så skön som man lätt kan föreställa sig när man befinner sig i ett kallt Sverige. Människor söker sig till kalla luftkonditionerade rum vilket är enda platsen man kan ta ett belåtet andetag i. Plötsligt hörs kyrkklockan ringa, inte den normala ringningen utan den

som meddelar ett dödsbud. Först slår kyrkklockan ett slag och några sekunder efter följes detta av ytterligare två slag tätt efter varandra. Klockringningen brukar pågå i cirka fem minuter men denna gång är det annorlunda. Ringningen upphör inte och vi tvingas ut till hettan för att få reda på vem det är som har dött.

Gatorna fylls av undrande människor som står utanför sina portar eller i sina balkonger och det enda man hör är frågor som ”jag undrar vad som har hänt?” Eller ”Allah istor” (Gud är nådig). Någon kom springande från kyrkogatan och grannfamiljen hann hejda honom och fråga vem det var som hade dött. Jag hörde suckar och någon som skrek högt ”Nej!”.

Personerna som jag var med hörde namnen och visste exakt vilka de var. Jag var frågande men samtidigt tagen av stämningen, av hur alla visste vilka det gällde och hur folk skyndade sig till de avlidnas hem, mitt i hettan, i dagens varmaste timmar.

Två unga män i åldrarna trettioett och trettiosex rånmördades i ett tjänsteärende. Männen avled på plats och de hämtades till respektive hem direkt. I sorgehuset samlas alla omedelbart efter dödsbeskedet. Prästen brukar vara först för att välsigna den avlidne. Det är de närmast anhöriga som ringer och meddelar prästen vad som har inträffat, även därför att dödsbudet ska spridas runt i staden med hjälp av kyrkoklockringningen. Nu avlägsnas den avlidna och de närmast anhöriga från sina vanliga liv, genom att öppna sorgehuset, ställa upp tält utanför hemmet, meddela prästen och klä sig i svarta kläder.

Separation/avskiljandet

Dödsbudet innebär en start för igångsättandet av avlägsnandet av de anhöriga från deras vanliga liv. Det som Victor Turner kallar ”separationsfasen” börjar i samband med förberedelserna kring ritualen. Det bildas en grupp som tar hand om alla betänkligheter med planeringen inför begravningen och förberedelserna. De närmast anhöriga förväntas inte utträtta något annat än att sörja och gråta.

Liket tvättas i hemmet av personer som brukar tvätta de döda, det räknas som en god handling. Detta görs i närvaron av några närmast anhöriga. I detta fall fick jag veta att mamman och frun var med och tvättade den döde. Gränserna för övergången till det liminala stadiet är ganska diffusa. Det är omöjligt att se vart det börjar och var det slutar. De går in i varandra, de löper på ett självklart sätt. Fast man kan säga att efter att liket är på plats och de

initiala förberedelserna är klara påbörjas den liminala fasen. Det initiala är liktvätt, kistsättning, tältuppsättning och att de anhöriga klär sig i svarta kläder.

Liket läggs i en öppen kista och placeras i hemmets innegård. Runt kistan ställs det stolar i cirklar där kvinnorna sitter runtom gråtande och sjungande klagosånger. De närmast anhöriga sitter närmast kistan, i det här fallet frun, mamman, två systrar och systrars döttrar.

Under tiden som kistan står i innegården strömmar oavbrutet människor till för att ta farväl av den döde i hans hem. Kvinnorna kommer in men männen stannar i det snabbt uppsatta tältet utanför hemmet på gatan. De allra närmaste och väldigt nära manliga vännerna kommer in bland kvinnorna och kysser den avlidne på pannan medan kvinnorna gråter. Även männen gråter vilket vore ovanligt om de befunnit sig i männens tält. Yngre kvinnor och män erbjuder hjälp i form av servering av beskt kaffe, cigaretter och servetter för de gråtande kvinnorna.

Hemmets innegård

Liket ligger i en öppen kista, mamman och frun finns på varsin sida, den ena på höger och den andra på vänster. De är klädda i svart från topp till tå, inget smink, med rufsigt hår. De gråtande kvinnorna skriker, gallskriker som om de ville väcka honom till liv. Kvinnorna i hans liv återberättar hans liv och får alla att gråta. Ingen kan hejda gråten när de talar om vilken god människa de har förlorat, inte heller när de säger hur tomt det kommer att bli för hans fru och barn utan honom. Någon började sjunga klagosånger med sorgsen röst, sånger som handlade om hans två små barn. Hon sjöng: ”Vem kommer de att säga pappa till härnäst? Hur kunde du lämna din ”Aaros” (brud) så ung? Du har inte ens sett något av livet än”. Alla grät hejdlöst och det talades om hans närmaste som om de vore döda de också, att de inte kommer att klara att leva utan honom. Den döde och de närmast anhörig finns nu i det liminala stadiet, den mellanliggande fasen.

Victor Turner koncentrerade sig på den liminala fasen, det han kallar ”betwix and between” (Turner 1983: 94). Ordet ”limen” betyder ordagrant tröskel på latin. Man befinner sig på tröskeln till något och är varken utanför eller innanför. I denna mellanliggande fas blir individen strukturellt osynlig i bemärkelsen av att vara icke-person. Aktören placeras utanför samhällstrukturen och blir en slags obestämd person, till och med en icke-person. I begravningssammanhang inkluderar detta inte enbart den avlidne, utan också anhöriga inkluderas i ”icke-person”-begreppet. Bredden av begreppet ”icke-person” bestäms av den sociala distansen man har till den döde. Ju närmare man står den avlidne desto mer är man

involverad och ingår i "icke-person"- begreppet. När den avlidne ligger i kistan på hemmets innegård talar de närmast anhöriga till honom - den avlidne - som om han vore levande. När de sjunger eller talar om och med den avlidne säger de inte hans namn utan kallar honom för "Aaris" (brudgum) eller "wallad" (stackaren). "The structural "invisibility" of liminal personae has a twofold character. They are at once no longer classified and yet classified" (Turner 1983: 96). De anhöriga betraktas så gott som döda och den avlidne fortfarande som levande. De är inte entydigt klassificerade och icke-klassificerade än. På sättet de anhöriga talar till den avlidna verkar det som om han fortfarande lever. Samtidigt betraktas även de anhöriga av deltagarna som om de är döda. Gränserna är suddiga och går inte att skilja vem som är levande och vem som är död, utifrån konversationerna mellan deltagarna. De närmast anhöriga talar till den avlidne och slår sig på bröstet, drar håret och slår på den döde. Våldsamma inslag är förekommande under det liminala stadiet och de anhöriga får göra som de vill. Ingen av deltagarna eller sörjande invänder och anser att det finns konstigheter i deras handlingar. Utbrott som överdramatiserar saken och vägran att acceptera det inträffade är cykliska. De pågår ständigt och är som intensivast fram tills den avlidne begravs.

Maurice Bloch (1986) studerade just våldet under ritualer. I kärnan i ritualen hittade han det han kallar "rebounding violence". Begreppet är omfattande och inkluderar kort och koncist "psykiskt och fysiskt våld på ett symboliskt sätt" (Erikssen 1995: 242). Detta skulle innebära att man dör och återföds på nytt som är uttryck för våran kamp mot det så kallade universella dilemma som människan måste hantera. Ett sådant dilemma framkommer tydligt i klagosångerna, anhöriga påminns ständigt om hur svårt livet kommer att bli utan den som dött.

Vi tenderar att tänka på våra grupper som om de vore stabila. Anledningen kan vara ett försök att skapa mening med vår dödlighet och evighet. Vi försöker övervinna döden, människans förgänglighet, kampen mot tiden det universella dilemmat, med hjälp av ritualer. Här kommer våldet in, symbolisk våld, för att få kontroll över livet och förbereda den avlidnes anhöriga på förändringen som har skett i och med ett dödsfall. Vi använder inre våld för att skapa oss själva, vi kan bli starkare som individer efter en djup sorg. Inslag av psykiskt våld är sätt kvinnorna använder för att ständigt påminna de närmast anhöriga om hur det kommer att bli och hur det har varit innan dödsfallet. "Vem kommer dina barn att säga pappa till härnäst? Nu är du halv, hur kunde han lämna dig?" Detta är exempel på vad kvinnorna sjunger i sina

klagosånger. Det de säger kan förefalla grymt och absurt. Varför påminna dem om detta? Är det så de förbereder dem inför att vara änka och förälderlös tänkte jag?

Fysiskt våld förekommer tills den avlidne begravs. Det tar sig uttryck i att kvinnor drar sig i håret, slår sig på bröstet och slår sig våldsamt i marken. Det psykiska våldet förekommer i repliker som påminner om olyckan och beskriver de kommande svåra omständigheterna. Detta våld, menar jag, är dels en förberedelse för det nya livet, dels ett sätt att stärka de som ska leva det nya livet.

Plötsligt ställer sig den dödes fru upp och skriker: ”ja Allah hur kan du göra så? Hur kan du ta honom ifrån sina barn? Varför jag? Varför vi?”. Detta var en överträdelse. En äldre kvinna talar om för henne att det finns en mening med allting. När det kommer från Gud får man inte säga så, sa hon. ”Låt trösten finnas i gud och i Jesus Kristus. Du syndar stort när du ifrågasätter hans vilja. Det är bara han som ger och han som tar”. De äldre kvinnornas moraliska undervisning var ett sätt att få de sörjande kvinnorna att behärska sig och gråta mindre.

Liknande kommentarer var vanliga. Ena stunden riktade man sitt vrede mot Gud och gav utrymme för utlopp för sina känslor för att i andra stunden förklara händelsen som Guds egen vilja. Detta födde passivitet och maktlöshet inför det inträffade samtidigt som det hjälpte dem att förstå det som hände och gav dem möjligheten att handskas med det.

Kvinnorna i hemmets innegård gav varandra utrymme och tillåtelse att agera fritt. Någon av kvinnorna skrek att man skulle låta dem vara, förstå deras saknad och att det var sista gången de kunde se den döde i sitt hem. De brast ut i gråt, skrik och sånger. Allt var dramatiskt och alla kunde sina roller. Det var som den teaterscen om vilken Erving Goffman (2000) uttrycker det, ”individens betraktas som en agerande, en jäktad intrycksmakare som är involverad i den alltför mänskliga uppgiften att iscensätta ett framträdande han har betraktats som en ”rollgestalt”(Goffman 2000: 218). Goffman menar att individens egenskaper och de rollgestallten han får skapar vår ”show”. För att den hängivna hustrun och modern ska visa sin sorg måste de hålla igång föreställningen. Ju mer dramatik och sorg, desto mer dyster och sorglig stämning. Alla gråter för den döde, visar sitt medlidande och sin sympati.

När människor lämnar sorgehuset samtalar de om hur mycket den avlidne betydde för de anhöriga. De berättar hur kvinnorna bar sig åt, vad de sa, och hur mycket de grät. Fokuset ligger på de närmast anhöriga, hur de har tagit vara på chansen att visa saknaden och vilken betydelsefull person den avlidna var. Det är som om åskådarna ska ha något minnesvärt med sig när de går. Det förväntas en ”show” från de anhöriga och de i sin tur förväntar sig sympati från de andra.

Hemmets innegård och sorgehuset är centrala för processen. Allting sker i hemmet, det är viktigt att den avlidne tas hem även om han eller hon har dött på sjukhuset. Den avlidne bärs hem för en sista besök, också för att de anhöriga ska kunna gråta ut ordentligt och ta farväl. Den avlidne kläs hemma och läggs ner i kistan, ”tabout”. Vad de kläs i beror på saker som den avlidnes ålder, kön, civilstånd och det sätt döden inträffade på. Om en kvinna dör ogift kan hon kläs i brudklänning. Inslag i giftermålsritualer kan markera förlusten av en avliden individ i produktiv ålder. Om denne inte har hunnit reproducera sig är sorgen stor. Det finns ett talesätt som säger ”den som har fött har inte dött” och det träder fram tydligt i iscensättningen av begravningen. De flesta replikerna vid begravningen påminner de närmast anhöriga om att den avlidne fortfarande existerar i sina barn. Till exempel: ”hans ålder för dig, dina och hans barn”. Jag återkommer till förklaringen av replikerna i ett senare stycke av uppsatsen.

I den begravning jag deltog i i Syrien var den avlidne klädd i kostym då han låg i den mörkbruna kistan när prästen anlände. Kvinnorna behärskade sig och var tysta medan prästen bad en bön och gjorde korstecknet på den avlidnes panna och bröst. Därefter bars kistan av nära vänner till den avlidne, de närmaste släktingar, ”ahel”, behöver inte göra det om de inte vill. Ofta orkar de inte bära kistan till kyrkan. Från hemmet bildas det en begravningsprocession. Först kommer prästerna, sedan männen och därefter kommer kvinnorna.

Folket tågar

Kistan bärs ut från hemmet på nära vänners axlar, det finns alltid någon som vill ställa upp. När prästen vänder sig om och går före den avlidne i processionståget börjar kvinnorna gråta högt och sjunga sorgliga klagosånger. Vissa drar sitt hår hysterisk och springer bland männen mot kistan för att de inte vill att han ska lämna hemmet. Den avlidnes fru skriker hans namn och ropar att om alla ropar hans namn så ska de kanske väcka honom. “Tro mig han sover” sa

hon om och om igen. Prästerna sjunger hymner medan de tågar genom stadens gator, och kvinnorna sjunger klagosånger. Det ropas fraser som ”wallad” som uttryck för ”synd, det är synd om dig”. Man kan inte se början eller slutet av tåget, den växer mer och mer, folk sluter sig till processionen och vandrar med.

Den avlidne bärs på axlarna till sin arbetsplats för en sista farväl och runt på stadens gator. Åsynen av det svarta begravningståget är nästintill påträngande. Sorgen är stor, ju fler människor som deltar desto mer hänger sorgen i luften. Ju högre kvinnorna gråter desto svårare blir det att hejda tårarna. Alla är där för att gråta ut, sörja och dela sorgen kollektivt.

Det allmänna utbytet

Att begravningsprocessionen var stor och senare mycket omtalad har en central betydelse. Den avlidnes position, ålder och sociala status var avgörande. Under vandringen genom staden kände folket sig uppmanade att delta. Idén om en ömsesidig personlig interaktion är aldrig en isolerad händelse utan en del av en total uppsättning av handlingar. Det påminner om det som Mauss kallar ”prestation totale”. (Mauss 1997:19) En handling som görs för den avlidna, får sin innebörd på grund av att den kan jämföras med och kontrasteras mot andra handlingar. Det är en gåvoinstitution.

Med ”stadsvandring” uttrycktes sorgen som en större och kollektiv sorg, även saknaden blir större och kollektiv. Saknaden är inte enbart på familjenivå utan giltig för hela staden. Föreställningen skulle locka flera människor för deltagande i begravningen. Språket och talesätten som används i samband med begravningen är desamma. Fraser som ”wallad” som betyder ”synd om dig” och rop på hans namn och de närmast anhöriga till exempel barn, fru, föräldrar, syskon är också de samma men intensiteten framgår ur det sammanhang i vilket de träder fram. Det är inte lika sorgligt att höra en avlägsen släkting skrika den avlidnes namn i hans hem som att höra hans mor använda exakt samma replik vandrande på gatan bland de 600 människorna.

Repliker och yttranden

Vad människor säger under en begravning uttrycker deras sorg, förklarar händelsen och skänker tröst. Symboliken i replikerna representerar något äkta som existerar, och den tillhör olika kulturella sammanhang. Relationen mellan gruppen eller individen och representationen ses som en metafor här. Symboliken i replikerna döljer meningar och uppfattas som koder i

kommunikationsystemet som vi kallar kulturella vanor: ”Aadat”. Replikerna reflekterar motsättningar i världen och i livet. Motsättningarna uttrycks i dualistiska termer som mörkt, ljus, kallt, varmt, himmel, jorden, död, livet. Symboler kan inte förstås utan sin motsats, de hänger efter varandra och förstås från sitt sammanhang. Att säga till ”hoppas det är din sista sorg” vilket är den vanligaste repliken vid en begravning. Utrycker kärleken till evigheten och livet men motsäger det religiösa kravet och den starka tron på gud. Repliken kan tolkas som att om du dör snart så kommer du att slippa uppleva sorg. Att dö själv är det enda lösningen att slippa uppleva sorg, för så länge man lever kommer man att uppleva andras död.

Repliker som ”Gud benådar honom”, ”ditt liv är bevarat” eller ”hans ålder för dig och dina barn” sägs för att harmonisera och förmildra lidandet. Att veta att den avlidne hamnar i paradiset förmildrar situationen och skapar ett alternativ som är lättare att acceptera. Att påminna de närmast anhöriga att han ”lever i dem” och därför finns kvar är också ett sätt att harmonisera det inträffade. Enligt Mary Douglas (1997) vill människor uppnå en överensstämmelse, en harmoni på alla nivåer av samlade erfarenhet och relationer, mellan kosmologin och den sociala strukturen.

Religionen är en stor del i den syrianska/assyriska identiteten, och det mesta relateras till religionen. Det är inte alltid en människa kan kontrollera sina tankar och känslor, saknad och uppståndelse glädjen. En biskop dog i Syrien och det hölls en minnesgudstjänst för honom i Norrköping (Mariakyrkan). Ärkebiskopen som finns i Sverige bad församlingen att inte säga några av de traditionella replikerna, utan bara ”hans böner är med oss”. När jag frågade Fader Melke (präst vid Mariakyrkan) om detta, svarade han: ” Biskopen har levt i harmoni och enligt med guds lag, han har inget att frukta inför domedagen och kommer självklart att hamna i paradiset. Han har kämpat i det här förgängliga livet för att vinna det eviga. Du såg ju själv, det bekostades inte ens för begravningskalaset, det anses vara materiellt, kostnaderna för kalaset ges istället för de behövande och fattiga”. De vanliga replikerna kan inte användas dels därför att biskopen inte har biologiska barn och dels därför att döden är en seger för den starkt religiösa, uppståndelseglädjen ska vara större än sorgen.

Jag har ovan visat två olika aspekter av hur olika motsättningar upprätthåller varandra. Dualismen gör att vi förstår världen vi lever i som uttryckt i ett system av symboler. Religiösa symboler fungerar alltså som en harmonisk överenskommelse mellan speciella livsstilar och grundläggande filosofiska principer, vars funktion är att binda samman, som i en kedja, en folkgrupps kultur och deras syn på världen.

Kyrkan

Processionen gör sin andra stopp i kyrkan. Kistan placeras framför altaret, i mitten av kyrkan. Med sina tre valv verkar den ortodoxa arkitekturen i bakgrunden som en ram för kistan. Blombuketter fyller altarets trappor och på breda band står vem har skickat dem. De största buketterna är från den avlidnes syskon som inte finns i landet. Det är ett sätt att visa deras närvaro symbolisk.

Kyrkan är indelad i två delar. Normalt sitter männen och kvinnorna på varsin sida men denna gång satt de närmaste anhöriga på de främsta raderna på kvinnors sida och närmast kistan. Prästerna påbörjar öppningsceremoni och det råder tystnad i kyrkan. Ingen får gråta eller föra ljud, det är synd att gråta och skrika efter den döda i kyrkan. Det betyder att man trotsar och är ett uttryck för missnöjet med Guds val. Fader Josef uttryckte det så här: ”Jesus sörjde och grät själv. Så man ska sörja men det ska inte ta bort uppståndelsens glädje. Vi har ju svart på oss och den vita kragen som symbol för uppståndelsen. Det måste finnas balans. Kvinnor som slår sig på bröstet, drar sitt hår och nästan så de vill hoppa efter graven är så skamligt tycker jag. I kyrkan ska man ha lite respekt och reflektera över Jesu död och uppståndelsen för på den vägen är vi också”. Fader Josef betonade vikten av att just i ”bait allah” (Guds hus) ska man behärska sig.

Mitt i begravningsceremonin öppnar prästen kistan och stryker med olja på den avlidnas knä, bröst och panna som en sista välsignelse. Samtidigt hörs kvävda snyftningar som om de snyftande kämpar för att inte skrika eller gråta högt. Kistan stängs och bönerna avslutas med ett tal av prästen. Han talade om livet och döden, om den tragiska förlusten för familjen men också att man ska glädjas över att den avlidne kommer att hamna i paradiset. Han talade om det den döde har efterlämnat, som gott rykte och många vänner. Att det är så många närvarande i kyrkan visar vilken omtyckt vän, bror, son och make han var. Mängden av sociala relationer visar personens status och roll i samhället. Bevis på det är det stora arrangemanget kring ritualen

Prästen talade mycket om en annan viktig del av det den döde lämnade efter sig, nämligen hans två barn. ”Den som har fött har inte dött”. Denna replik eller ordspråket sades hela tiden, barnen var en tröst i den bemärkelsen att den döde finns kvar i dem. Barnen och den döde sågs som sammanhörande. I den ena stunden talades det om hur svårt de kommer att få det utan en förälder. Och i den andra stunden sägs det att det är tur att han kommer att finnas kvar

i dem. En människas död innebär en drastisk förändring för de anhöriga. Strukturen rubbas och det tar tid tills de finner ett nytt sätt att hantera detta. Familjen är starkt sammanbundet och rädslan för förändringen är stor. Därför blir det oftast den äldsta sonen som tar sin pappas roll, någon måste vara familjens ledare.

Efter prästens tal höll en kusin som även var den dödes barndomsvän ett tal. Han talade om deras barndom, minnen och hur svårt det kommer att vara utan honom. I poetiska ord talade han om hur dödsfallet inte bara var förlust för familjen utan också för staden. ”Staden gråter, staden sörjer och staden är svartklädd” sa han flera gånger. Talet avslutades med en uppläsning av alla människor som hade ringt, mailat eller faxat kondoleanser. Listan var lång men alla nämndes, hur de medverkade och varifrån. T.ex. ”Ninos Shabo och hans familj från Tyskland; Sargon Matte och hans familj från Sverige” osv. Det var bara männens namn som rabblades upp i listan. Om någon kvinna nämndes var hon en nära släkting till den avlidne och då sades även hennes mans namn. Detta visar på starka patriarkaliska och hierarkiska strukturer.

Efter en avslutningsbön berättar prästen när minnesgudstjänsten skulle hållas. ”Den som är närvarande meddelar den som är frånvarande”. Denna replik sägs alltid för att det ska spridas från mun till mun. Senare under veckan trycks det upp lappar (som flygblad) som klistras upp på stadens gator med information om minnesgudstjänsten.

Kistan bars ut från kyrkan av männen och en procession bildades om igen, prästerna först, männen och sedan kvinnorna. Männen grät i tysthet, den dödes närmaste vänner och familjemedlemmar runt om kistan. Kvinnorna började igen, ännu mer dramatisk, höga skrik som förekommer på festligheter ”kilili kilili” (någon slags indianliknande skrik) och våldsamma handlingar. De slog på sina bröst, drog håret, slog på ansiktet. En av kvinnorna på begravningen sa: ”Det blir så där man tänker inte ens på vad man gör. Det enda man tänker på är att det här är slutet, nu måste något hända, det finns ingen återvändo. En av den dödes systrar svimmade två gången på vägen till kyrkogården, andra kvinnor slog henne för att hon ska vakna

Folket tågade mot kyrkogården till hymner som prästerna sjöng, kvinnornas klagosånger och skärande gråt. Runt gravplatsen stod prästen och männen. De släppte fram de närmast anhöriga kvinnorna som satt på marken och grät ohejdat, folk försökte tysta ner dem så att prästen ska kunna avsluta. Prästen avslutade med de bibliska orden ”från jorden kommer vi

och till jorden återkommer vi”. Sedan tog han en näve jord och kastade på kistan som lades ner med hjälp av andra män. Därefter tar alla stenar och kastar in i graven, skyfflar delades ut för att alla ska hjälpas åt att stänga graven. Sedan gick männen från graven för att göra plats åt kvinnorna. Där satt de runt graven och fortsatte sitt sjungande och gråtande. Åskådare och deltagare var utspridda överallt i kyrkogården och många som var utmattade satt på andra gravstenar och såg på händelserna.

Begravningskalaset

Deltagarna går tillbaka till sorgehuset där det serveras mat, I vanliga fall skapas det ett lag som ansvarar för matlagningen. Det brukar vara grytor med ris eller couscous men inte den här gången. Som jag nämnde tidigare förekom inslag förknippade med festliga tillfällen som bröllop och dop i denna begravning. Grillrätter och ”meza” (små rätter) serverades. På min fråga svarade en av kvinnorna ”han var ju fortfarande ”3aris” (brudgum), han hade inte hunnit se något av sitt liv”. När en människa går bort i fertil och produktiv ålder ses det som en tragedi. Omständigheterna kring döden är avgörande för hur kalaset kommer att se ut. Om den avlidne är gammal (70 år och äldre) är sorgehögtiden relativt mild och kalaset inte så påkostat. Sorgen varar inte så länge utan upphör i regel efter 40 dagar. Kalaset görs i enklare, mera traditionsenligt och mindre kostsamt. Fast man vinner prestige när man visar att man är givmild och inte snål.

Kvinnorna sitter i huset och männen i tältet utanför. Folket äter inte förrän prästen ber en bön över maten och säger ”qolo Allah ir7amo” (säg Gud benådar/välsignar honom). Alla äter och säger samma replik i slutet. Frivilliga hjälper till och alla vet vad som krävs av dem. Givna roller är som oskrivna regler. Arrangemanget flyter utan att någon ber om hjälp. De närmast anhöriga sitter i led och alla som har ätit kommer fram, hälsar och framför sin beklaga över sorgen. De säger: ”Gud benådar honom” och ”önskar det är er sista sorg”. På detta svaras det ”och benådar dina döda”. Jag diskuterar replikerna i ett särskilt stycke. Det intressanta är att de alltid sägs vid begravningar och deras innebörd är förknippad med existentiella frågor.

Framför tältets ingång serveras det beskt kaffe och ”raha” (en sorts godis) Kaffet dricks direkt, alla serveras i samma koppar (de diskas inte emellan). Samma process utförs hos kvinnorna men de pratar mer om händelsen och den döda. Man bör inte prata om någonting annat, skratta eller uppföra sig som om man inte är ledsna. Alla ska visa att de gråter.

Folket strömmar till i början flera gånger om dagen för att komma två gånger om dagen. Det är nu folk visar sin uppskattning av den avlidna.

Avslutad process och nedtrappning

Första söndagen efter begravningen hålls en åminnelsegudstjänst för den avlidne. Normalt förrättas åminnelsegudstjänsten på tredje, nionde och fyrtionde dagen samt på årsdagen av dödsfallet. Orsaken till sammanslagningen av ceremonierna förklarades av en äldre man: ”Omständigheterna har förändrats, det är inte som på gamla tider då alla bodde i samma stad och man hade inga som skulle komma från andra städer. Nu bor alla på varsitt håll och om dem inte hinner till begravningen vilket de oftast inte gör så vill de närvara på åminnelsegudstjänsterna. Det är därför alla görs på en och samma dag så att de inte ska behöva åka fram och tillbaka. Det som återstår är en årsdag, den är viktig därför att de anhöriga oftast sörjer till dess och de måste få ett slut på sörjandet”.

Som jag nämnde ovan är gränserna mellan de olika faserna för ritualen diffusa och sammansmältande. Det ena banar väg för nästa fas och det är olika från person till person hur snabbt de olika faserna följer varandra. Återintegreringen som följer den liminala fasen börjar i regel redan efter begravningen. När liket inte finns bland de levande sker en förflyttning av de anhöriga och sörjande till återintegreringsfasen. Det sker en successiv förflyttning i en process av olika handlingar och kyrkliga ceremonier. Processen kan ta upp till ett år. Efter ettårsdagen börjar de anhöriga klä sig i färgade kläder och delta i festligheter. Första ceremonin som markerar en förflyttning är på åminnelsegudstjänsten, och det är alltid den första söndagen efter begravningen.

De anhöriga samlas i sorgehuset på morgonen och vandrar tillsammans i ett mindre tåg till kyrkan. Alla bär svart och männen bär kostymer till skillnad från begravningen då de var i vanliga kläder. De rakar sig inte och kvinnorna sminkar sig inte. Inne i kyrkan placeras ett förstorat porträtt av den avlidne på ett bord på samma plats som kistan var placerad på begravningsdagen. På så sätt finns den avlidne symboliskt på plats. Besökarna i kyrkan är blandade, det vill säga inte bara besökare specifikt för åminnelsegudstjänsten utan också vanliga kyrkobesökare. Detta ger en mera färgglad bild till skillnad från det enbart svartklädda samlingen av människor på begravningsdagen. Efter gudstjänsten går man i tåg till kyrkogården, prästen, männen och kvinnorna. Därefter kommer de hem till sorgehuset, männen sitter ute under tältet och kvinnorna i hemmet. I vanliga fall brukar det serveras mat till de anhöriga men inte till andra. I detta fall är det annorlunda eftersom de ville visa att vad

de än gör på den avlidnes vägnar så är det "lite". Den döde var inte vem som helst utan hela stadens sorg. Därför görs på samma sätt som på begravningskalaset. Alla bjuds på mat och en söt förtäring med kaffe.

Sorgehuset besöks av alla den första perioden, ibland två gånger om dagen. " Man ska inte låta hans fru vara ensam, det borde finnas folk runt henne hela tiden. Det är så att det till och med finns någon som sover hos henne det första året, det är så man visar sin lojalitet. Om inte man ställer upp vid liknande tillfällen när ska man ställa upp?" Kvinnan som berättade det här för mig besökte sorgehuset två gånger om dagen under den perioden jag var i staden. Det var hennes plikt. Hon fortsatte: "det kommer att trappas ner men nu i början är det värst. De ska få gråta ut och prata om sin sorg det är så man hjälper till". Perioden är som intensivast fram till fyrtionde dagen (då alla besöker flera gånger om dagen). Under denna period finns väldigt strikta sorgregler. De närmast anhöriga får till exempel inte lyssna på musik, titta på tv, sminka sig, förnya eller renovera i sina hem. Det skulle anses vara skamligt och att man inte har respekt för den avlidne. Intensiteten i sörjandet visar vilken respekt man har för sina döda. Jag hörde några kvinnor samtala med fascination. Begravningens berömmelse uttryckte de så här: "Det de har gjort för sin son har ingen annan gjort, de har gråtit så mycket och de visar inte sig ute ens de är bara hemma och sörjer" Detta är ett beröm för de närmast anhöriga. Det ger den avlidna respekt och ett prestigefullt slut. Därefter brukar släkten (de ingifta och avlägsna kusinerna) byta de svarta kläderna mot färgade och återintegreringen fortsätter gradvis. De närmast anhöriga bär svarta kläder fram till ettårsdagen, under denna period avstår de från festligheter, och högtidsfiranden. Men under tiden pågår en fortlöpande återintegrering som yttrar sig i att man börjar jobba, besöka andra, gå ut med kompisar etc. Efter ettårsdagen avslutas sorgen på ett formellt sätt och de anhöriga återfår sin position i samhällsstrukturen. De kan nu leva ett normalt liv.

Sverige

Telefonen ringer på en fredagseftermiddag och jag hör suckar, ljud och ett långt ”nej”. När mamma lägger på telefonen förklarar hon att en av mina väninnors mamma har förolyckats i Syrien. Hon hade rest dit för att närvara vid sin systers bröllop som skulle hållas helgen efter. Det stämmer inte, tänkte jag. Jag vågar inte ringa och fråga någon, tänk om det inte är sant. Det kan vara någon annan kvinna som åkte ner just den dagen och folk tror att det är hon. Jag skyndade mig att logga in på Internet som har blivit ett forum för kommunikation mellan släkt och bekanta. Där skrivs alla nyheter om begravningar, bröllop, dop, examineringar med mera. Sidan heter www.kamishli.com. Där skulle det stå om min väninnas mamma dött, tänkte jag. På första sidan stod namnet på kvinnan och orsaken till hennes död. Folk hade börjat skriva kondoleans på Internet. Efter ytterligare fyra timmar fanns en bild på den avlidne och man kunde symboliskt tända ett ljus för henne genom att trycka på en ljusbild, skriva sitt namn och önska ”vila i fred”. Nu återstår att vi ringer och informerar andra om det som har hänt. Det är en kollektiv plikt att alla informerar alla på ett eller annat sätt så att man får chansen att framföra sina beklaganden till den avlidnes familj. Någon gav oss adressen till lokalen som skulle hålla öppet för besökare dagen därefter.

Lokalen

Svartklädda från topp till tå och utan smink åkte vi till lokalen i Södertälje. Området vi letade efter heter Hovsjö där majoriteten av de boende är syrian/assyrier. När vi väl var framme kunde vi inte hitta någon ledig parkering, det var bilar överallt, även på vägens kant. Förmodligen är det sorgeloken som har lockat så mycket folk till området. Vi följde efter andra svartklädda kvinnor eftersom det såg ut som om de också skulle till lokalen. Utanför stod andra män, rökte och drack kaffe. Med dystra och trötta ansikten nickade de tyst som att de hälsade oss välkomna. Vi steg in och min väninna kom fram, kramade mig och började gråta högljutt. Jag visste inte hur jag borde ha reagerat men märkte senare att jag skulle ha gråtit som de andra kvinnorna gjorde. Lokalen var ett enda stort rum, vitt och sterilt. Den delades i två delar där männen satt på högra sidan och kvinnorna på vänstra. Bord och stolar var placerade runt hela lokalen, som på våra seminarietimmar på universitetet. Långa smala bord stod mellan besökarna som satt mittemot varandra. På borden fanns tända ljus och servetter som för de gråtande kvinnorna. Ett mindre bord placerades i mitten av lokalen. Där fanns en förstorad bild av den avlidna Någon sa gråtandes: ”man kan inte se om hon gråter eller ler”. Jag vet inte om det inte var sorgstämningen och förvirringskänslorna som fick

kvinnorna att tolka bilden på det sättet. Framför bilden fanns mängder av blombuketter, ljus och doftande kyrkorökelse.

En kvinna som satt på raden för de närmast anhöriga, det vill säga den avlidna kvinnans två systrar och kusiner, började sjunga klagosånger med sorgsen ton. Ingen kunde hålla tillbaka sina tårar när hon sjöng om den avlidna. Det var hemskt och hjärtekrossande, så som det skulle vara, kvinnan fick beröm och kvinnor muttrade ”hon är så himla bra på det här”. I sången talade hon till den avlidna och hennes närmast anhöriga, hon ropade högt med sångliknande toner. ”Jackliiiiiiiii se hur dina systrar sörjer Jacklin hur kunde du lämna dina barn åt sina mostrar, vem ska de säga mamma till, hur kan du låta din lilla dotter se dig dö, vad ska hon göra utan en mamma när hon gifter sig senare? Mm.”

Alla grät hysteriskt och utan kontroll, vilket var meningen, man skulle gråta ut kollektivt, dela sorg och hjälpa de anhöriga att prata om sorgen.

Två kvinnor gick runt och samlade de tårfyllda servetterna, erbjöd nya, bjöd på svart kaffe. Sedan satte de sig ner och väntade på att återigen samla skräpet eller fylla på mera kaffe, det var deras uppgift. När kvinnan slutade sjunga föll tystnaden igen, ingen pratade med den andra. Det enda som hördes var suckar som uttryck för den hopplösa situationen. En av männen talade högt om livet efter döden, hur mycket vi syndar och att slutet är mycket närmare än vi tror. Alla höll med honom och instämmandet gav honom möjligheten att fortsätta dominera samtalet.

Folk gick och kom i flock, det var kvavt i lokalen och jag gick in till köket för att hjälpa till med kaffebryggandet. Men jag tilläts inte. Det fanns allt för många frivilliga som erbjöd sin hjälp. Snart skulle lunchen anlända och då kunde jag få möjligheten att hjälpa till. Den hade lagats hos en granne till den avlidna för att de rest långa vägar skulle bjudas på mat.

Väntan på begravningsdagen

Besöket på lokalen som jag har beskrivit ovan görs flera gånger och det är i princip samma händelser som upprepas. Så länge lokalen är öppen kommer besökare för att ge stöd och visa sitt engagemang. Det är en jobbig process tills begravningsdagen kommer, eftersom de anhöriga måste hålla öppen mottagning oavsett hur länge det kommer att ta. I Jacklins fall tog det cirka 5 veckor tills det blev begravning därför att det blev trassel med hennes förflyttning från Syrien. Maria sa ” det är oerhört jobbigt att sitta och få höra om och om igen hur allt har

hänt. Vad som borde ha hänt? Och framför allt gråta ständigt, jag har glömt mina barn och mitt riktiga liv. Jag orkar inte mer att sitta på de hårda stolarna, jag vill bara att allt ska vara över nu”. Detta är påfrestande för de anhöriga, i Syrien begravdes de högst två dagar efter dödsfallet, men i Sverige är väntan smärtsam. Ansvar för en sådan begravning är tungt därför att det ska bjudas på mat varje dag, kanske till en 50 till 60 personer. I Sverige skänker de anhöriga pengar till sorgehuset för att hjälpa med kostnaderna.

Väntan på begravningsdagen kan bli lång som i exemplet ovan. Detta innebär att det liminala fasen i begravningsritualen är betydligt längre än i hemlandet. Därför att så länge liket inte är jordfäst har den inte placerats i rätt plats. Den avlidne är varken död eller levande likaså de anhöriga är icke-klassificerade. Sorgelokalerna ersätter sorgehuset i hemlandet, intensiteten i sörjandet likaså annorlunda. Jag tror inte att sörjandet är lika intensivt i andra städer som det är i Södertälje eller övriga Stockholmsområden. Det stora antalet syrian/assyrier som bor där är förklaringen och gör att de närmast anhörigas förhållningssätt till traditioner och förpliktelser är mer likt hemlandets. Jag kommer att återkomma till skillnaderna senare i uppsatsen. Hursomhelst befinner sig de närmast anhöriga i en intensiv liminal fas under längre tid, så länge liket inte är begravt. Iscensättningen av ”sörjandet” är lika ihållande, det är exakt som i hemlandet ett men rollen förenligt uppträdande som är nödvändig för familjens ”heder”. Med detta menar jag att de anhöriga måste visa sin sorg på sätt samma sätt i Sverige som i hemlandet.

Begravningen

Begravningsceremonin hålls i kyrkan enligt den kyrkliga traditionen. Besökare kommer från hela Sverige och även Europa för att visa sitt deltagande. Det kan röra sig om flera tusen personer. I en artikel i www.svt.se stod det: ”över 5 000 personer beräknas besöka morgondagens begravningsceremoni för de fyra unga syrianer som dog i helgens minibussolycka norr om Strängnäs. Scania-rinken i Södertälje har hyrts för att ta farväl av männen, då sörjande från hela Sverige väntas komma. – Den starka sammanhållningen är ett kulturellt särdrag hos oss säger Bechnet Barsom:” (25 maj, 2001). Det är inte ovanligt att Södertäljes lokal tidning varnar i förväg om begravningståg då det kan bli trafikstörning som i denna artikel. ”Syriansk begravning stör trafiken i Södertälje idag, utlagd kl12.10 (...) Begravningståget blir för stort och kommer att dra från kyrkan i Geneta till en begravningsplats i andra ändan av stan, det kan ge upphov till trafikproblem efter klockan ett på eftermiddag.” (www.traunet.se)

Denna dag kom att bli som de andra dagarna, trafikstockning redan från början. Kyrkan i Geneta var fullsatt och nästan lika många fanns utanför. Alla måste delta då det är en kollektiv plikt att finnas på plats, visa sig och även ett tillfälle att träffa andra landsmän.

Ceremonin hölls exakt som i hemlandet, men det fanns mer blommor. Folk hämtar inte ris, kaffe och cigaretter men blommor i mängder fanns på plats. Efter avslutad bön hölls flera tal för den avlidne. Kondoleanser i form av telefonsamtal, fax och E-mall lästes upp. Ju fler namn som läses upp desto mer visas det vilken betydelsefull person den avlidna är.

Därefter åker alla bilar till kyrkogården. Allt är som brukligt, kvinnor gråter och drar sig hysteriskt i håret, sjunger klagosånger och gråter ännu mer. Alla måste nu till den stora kyrkolokalen för att äta mat som offer för den avlidne. Man äter och säger ”allah irhama” (Gud benådar henne).

Visa sin sorg

Det viktigaste och mest markanta sättet att visa sin sorg är att bära svarta kläder. Alla som deltar i begravningen bär svarta kläder oavsett hur nära man står den avlidne. Relevansen av Erving Goffmans dramaturgiska syn visar sig tydligt under ritualens gång. Alla är som om de vore skådespelare som uppträder på en scen där det ska göras intryck. Svarta kläder är scenkläderna. Sedan återstår att visa vilka som har huvudrollen i föreställningen. De närmast anhöriga intar den rollen och måste nu visa sin sorg genom dramatisk handling. Det måste sjungas, gråtas och skrikas för att förstärka både rollen och sorgen. ”awlad ali women begin a stylized highpitched, wordless wailing (ayät). Then they ”cry” ”crying” involves much more than weeping; it is a chanted lament in which the bereaved women and those who have come to console them express their grief” (Abu-Lughod, 1986: 198). Gråten eller (ayät) som Abu-Lughod kallar den är mycket mer än bara gråt. Skriket är en förklädd klagosång som uttrycker kvinnornas sorg (skriket har en sorgsen melodi). Det är viktigt att uttrycka sorgen som bevis för den stora saknaden och personens betydelse. Maria beskrev begravningen som helt enastående: ”Det har inte gjorts för någon som det har gjorts för min moster. Alla grät ständigt, stämningen var verkligen skön. När man såg så mycket folk som hade kommit, och alla grät tänkte man hon var en underbar kvinna och har lämnat ett bra rykte efter sig, det är nu det visar sig när alla kommer”. Att alla grät tolkas som att det blev en bra och lyckad begravning. ”Hennes dotter fick alla att gråta när hon skrek högt –lämna mig inte ensam mamma. Och till och med ville kasta sig efter henne”. En bra föreställning kräver dramatik

och engagemang. Att dramatisera får deltagarna att reagera och påverkas känslomässigt.

Scenkläderna används länge innan de får bytas till färgglada kläder. Ju närmare man står den avlidna desto längre tid måste man inta rollen som sörjande. I princip bär de allra närmaste, som systrar och mamma, svart upp till ett år avlägsna släktingar och ingifta upp till fyrtio dagar, och bekanta enbart under ritualens gång. Hela sorgeperioden som vara upp till ett år kan kallas för den ”liminala” fasen. Under den perioden måste de anhöriga hålla sig till sörjandets regler. De närmast anhöriga ses i symbios med den avlidne och även de själv anser sig vara det. De är varken döda eller levande och kan kommunicera med den avlidne. De pratar med den avlidne som om hon ännu vore levande, och det pratas med de närmast anhöriga som om deras liv har nått sin ända. Den avlidnas dotter sa flera gånger: ”Jag känner att det är jag som är död inte min mamma. För min själ har dött med hennes kropp och hennes själ finns i min”. Hon gör ingen skillnad på om det är hon som är död eller hennes mamma. Även de anhöriga pratade om den avlidnas barn som att de vore oförmögna till att leva efter mammans död.

Under sorgeperioden får de närmaste inte delta i festligheter eller firanden av någon högtid. Sakta men säkert trappas sorgen ner och efter omkring ett år kan de återgå till en normal livsstil.

Skillnader mellan begravningar i hemlandet och i Sverige

Torts skillnader mellan begravningar i hemlandet och i Sverige har begravningsritualens inneboende kraft har inte förändrats. Det som görs har alltid gjorts och syftet är detsamma oavsett tid och plats. Betydelsen av ritualen och ceremonierna är oförändrade men sättet de utförs på har ändrats på grund av omständigheterna.

Den mest markanta skillnaden mellan hemlandet och Sverige är ”hemmet”. I hemlandet har hemmet en central betydelse och under ritualens gång, från början till slut. I Sverige har sorgehuset ersatts av en sorgelokal, en mer offentlig och opersonlig modifikation. Vart än döden inträffar i hemlandet förflyttas liket till hemmet, där den tvättas och sätts i kistan. Det är oerhört viktigt att den avlidne får göra sitt sista besök i hemmet. Maria berättade att när hennes moster förolyckades i hemlandet flyttades hon från sjukhuset till hennes föräldrars hem. ”Du skulle ha sett, det de gjorde för henne har ingen gjort för sina döda, det är väl självklart att hon ska få besöka hemmet för en sista gång även om det försenade hennes

förflyttning till Sverige”. Att befinna sig i den avlidnes hem skänker en intensivare känslomässig stämning som inriktar sörjandet på de minnen som förknippas med den avlidne i hemmet. Det är personligare i hemmet jämfört med en offentlig lokal som saknar sådana personliga minnen. Kvinnorna besöks i hemmet och männens tält ställs upp framför sorgehuset. Det fungerar som en markör för att här sörjes det. Om en bil skulle köra förbi med hög musik sänker de musiken genast som respekt för de sörjande.

Sättet att förmedla dödsbeskedet är annorlunda. I hemlandet används kyrkklockorna för att förmedla beskedet, hela staden hör. I Sverige är det de närmast anhöriga som försöker sprida dödsbeskedet genom bekanta som i sin tur ringer till andra bekanta och så vidare. Ett annat sätt att sprida dödsbesked och begravningsdatum är kyrkorna. I samband med gudstjänster meddelar prästen församlingen om tid, datum, stad och plats för begravning och åminnelsegudstjänst. Detta sker i alla kyrkor runtom i Sverige. I hemlandet meddelar prästen under begravningsdagen datum och tid för åminnelsegudstjänsten och uppmanar åhörarna att berätta för alla andra: ”Den som finns här berättar för den om inte är här”. Någon dag efter begravningen sätts det upp flygblad med namn och bild på den avlidne i hela staden där det står tid och datum för åminnelsegudstjänst.

Polaritet i tankestrukturen

Ett återkommande drag i mina informanternas sätt att förklara döden och meningen med livet är ett relativitetsbegrepp som omfattar människans tankestruktur och uppfattning om världen. Geertz (1973) skriver om symbolernas betydelse för människan och hur de konstrueras för att handskas med det han kallar för ”the problem of meaning”. Genom symbolerna kommer människan över rädslan för det oförklarliga. Att handskas med döden och en bortgången anhöriga är påfrestande. Genom symbolerna kan man uttrycka sin vrede, sorg och markerar sin sociala distans till den avlidne. De religiösa symbolerna harmoniserar den värld vi lever i. De agerar för att etablera kraft, makt, långsiktiga sinnes- och känslöstämningar, och skänker inre motivation. En av mina informanter (Maria) svarade på frågan om hur det känns att man ”måste” bära svarta kläder under sorgetiden. Hon svarade: ”Nej jag känner ingenting, jag skulle kunna tycka att det var jobbigt att ta på mig svart under en längre period om det är någon äldre person som dör. När min mans farbror dog var det jättejobbigt att ha svarta kläder i fyrtio dagar. Men nu kan jag inte ha annat jag känner mig svart inombords och när jag öppnar garderoben är det bara svarta kläder som kommer i min hand”. Genom att bära svart

uttrycker hon sin sorg och saknad för den avlidne. Symboliken i den uttrycker en påtaglig, genuin och sann sorgkänsla som hon bär inombords.

Samma fråga som ställdes till Fader Yousef besvarade han: ”I sorgen har vi bara våra svarta kläder, vi tar inte på oss den vanliga färgade gudstjänst-kappan detta för att uttrycka sin sorg. Men den vita kragen som vi har är symbol för uppståndelsen, och man ska inte klä sig i svart under längre perioder om man verkligen betraktar sig som religiös”. Meningen med det vita och svarta är en parallell till sorg och glädje. Sorgen efter den avlidne markeras med de svarta kläderna trots att det borde vara en glädje att den avlidne kommit närmare Gud, närmare evigheten och lämnat detta förgängliga liv.

Vrede som riktas mot Gud samtidigt som tacksamhet över det som är kvar är ständigt återkommande. Detta är tydligt inom både samtalen och sjungandet för den avlidne. Ena stunden frågas det: Varför dog hon? För att i nästa stund säga: Det är Guds vilja, han ger och han tar, allt som är kommet från honom är välkommet. Samma kvinna som sjöng klagosånger på Jacklins begravning skrek åt en av hennes systrar att inte fråga varför sådant händer. ”Ifrågasätt inte guds handlingar, det är synd!” Kvinnans sånger utgick från att just ställa frågorna ”hur, när och varför” Varför lämnade du dina barn, hur kunde du lämna dem till sina mostrar. Genom den religiösa tron får de förklaringar för händelse, vilket etablerar någon slags harmoni i tillvaron. Att förklara olyckan som Guds vilja skapar acceptans för det som de anser vara en tragedi.

Lidande och trygghet

Det som Geertz kallar för ”the problem of meaning” (Geertz 1973:104, 108), det vill säga att smärter och orättvisor leder människor till en tro på Gud och djävulen, paradiset och helvetet utlovar. Genom lidandet får människor ett annorlunda perspektiv och ansluter sig till tron på Gud, där finner de förklaringar. Gud testas de han älskar, han tar de som är bra och jag vet att hon har det bra där uppe, sa Maria. Hon finner tryggheten och förklaringar i tanken på att den avlidne finns hos Gud, att döden inte är slutet. I likhet med skärselden, vilket symboliserar en reningsprocess, belönas människan genom lidandet med paradiset. På samma sätt förknippar Maria sitt lidande och sorg med att Gud har tagit den avlidne från deras liv och därför ska de belönas efter prövningen. Man visar i dessa situationer sin tro på Gud och accepterandet att en persons bortgång är förenligt med den kristna tron är bevis för den starka tron på Gud.

Komplexiteten i accepterandet av döden förklaras i binära oppositioner. Där det finns liv finns även död och där det finns sorg kommer även glädjen, sa fader Yousef. Tron på Gud är den enda trösten man kan få i dessa sammanhang, tillade han. Att förlita sig på Gud ger tröst och skapar en trygg känsla som inte kan ifrågasättas

Mystifiering

Under mina fältstudier och i intervjuerna framkom det olika mystiska händelser som mina informanter förstod som budskap från Gud. Jag försökte låta mina informanter tolka händelserna med egna ord. Att det var budskap från Gud skulle rättfärdiga en kvinnas död eller rättare sagt underlätta hennes anhörigas accepterande av hennes av hennes död. Historierna som mina informanter berättade för mig skedde långt innan dödsfallen inträffade. Maria berättade att fyra månader innan dödsfallet var hennes moster på semester. Då ramlade hon och fick hjärnskakning. Läkarna hade sagt att hon kunde ha dött. Något senare hade hennes mamma, som är syster till den avlidne, drömt om att deras döde pappa kom hem till dem och frågade om dem inte skulle städa hemmet. Att en död person talar i drömmen om städning innebär en fara. Det tolkas som att han ska ta med sig någon från hemmet. En vecka dessförinnan drömde en granne att pappan gick fram och tillbaka framför ytterdörren. Till slut öppnade han dörren på glänt vilket också betyder att han ska ta med sig någon från hemmet. Det Maria tyckte var underligast är att mostern påskyndade sin resa – hon skulle egentligen åka en vecka efter men hon ville överraska sin mamma, och det gjorde hon verkligen. Hon ville åka hem och dö ”hemma”. Hon lurade döden på semestern. Envis som hon var skulle hon dö hemma hos sin pappa.

Vid olyckstillfället hade hon med sig sin dotter och son, 10 respektive 22 år. Maria berättade att olyckan skedde tidigt på morgonen på en ödlig plats där ingen människa fanns. Konstigt nog dök det upp två fåraherdar som hjälpte den lilla flickan då sonen var medvetslös. ”Jag tror att de var änglarna som gud hade sänt för att hjälpa flickan och ringa efter hjälp. Hur mycket vi än har letat efter dem för att vi ska tacka dem har det varit förgäves”. De är spårlöst försvunna, tillade hon. Maria är helt övertygad om att änglar visar sig i form av fåraherdar, de var där för att hjälpa till. Hon rabblade upp flera liknande händelser då änglar visade sig i form av fåraherdar för att övertyga mig och sig själv.

Jag frågade Fader Yosef om vad han tror om händelserna. Han svarade så här: ”Liknande händelser saknar vetenskapliga bevis, det är ingen människa som kan gå in i en annan

människas hjärta, sinne och veta vad som finns där. Man kan inte veta varför den människan lurade döden på semestern. Så det som finns är enbart en relation mellan Gud och den personen. Det finns mysterier och fenomen som vårt förstånd inte kan förklara, så det kan nog vara sant. Jag tror på det, för att det som är omöjligt för er är möjligt för Jesus, för honom finns inget som är omöjligt. Gud kommer inte personligen utan uppenbarar sig i andra former”.

Jag kom att tänka på Geertz ”the problem of meaning”: Varför döda och hjälpa på en och samma gång? Maria säger: ”Gud har tagit min moster Jacklin till sig.” Varför skickar Gud sina fåraherdar? Händelser som bringar lidandet där det saknas kosmisk ordning vilket övergår vårt förstånd ger oss religionen som svar. Där den är dubbelbottnad den ger upphov till lidandet men skapar harmoni på en och samma gång. Detta var bara en rad av flera andra mystiska händelser som har förknippats med Gud, drömmar, döden, änglar som förklarar den avlidnes död.

Gåvoutväxling

Gåvoutväxling är en viktig institution i begravningsammanhang. Den är en fundamental aktivitet för individens fortsatta grupptillhörighet. I det här fallet är gruppen den Assyrisk/syrianska gruppen. Det finns regler för vad som får ges och även vad som får göras och inte göras för att uppfylla kraven som gåvoutväxling fordrar. Det finns ett dialektiskt samspel mellan gåvans mottagare och givare. I det här fallet är det sörjande och deltagare. Sörjande har plikter gentemot den avlidne och deltagare gentemot sörjande. Gåvoutväxlingen cirkuleras mellan givare och mottagare. Dynamiken i handlingen bestäms utifrån reciprocitets princip. Ju mer de sörjande gör för sin döda och visar sin givmildhet för deltagarna desto mer vinner de prestige och högt anseende inom gruppen. Det sträcker sig över långa tidsperspektiv, alla får rollen som sörjande någon gång. Den som tvättar liket vet att det är en god gärning. Den som lagar maten, ställer upp tältet, hjälper med kaffet, servetter, som mailar, ringer, eller deltar i någon form gör också god gärning. Vinsten är inte ekonomisk och bytesföremålen långt ifrån fysiska ting. Det handlar om prestige, heder, närvaro, grupptillhörighet och moralisk vinning.

I ritualens sammanhang förekommer plikter och förpliktelser dessa visas i form av gåvor. Gåvoutbytet följer regler. Dessa kallar Mauss för gåvans normer. Dessa normer är:

- 1- Det är en plikt att ge gåvor.
- 2- Det är en plikt att ta emot gåvor.
- 3- Det är plikt att ge gengåvor. (Mauss 1977:9)

Så vad är en gåva? Mauss ger oss svar på frågan, han säger gåvan är ett objekt som medlas i enlighet med fastlagda normer. Alltså är gåvan ett kulturellt fenomen i allra högsta grad. En ritual kan förvandlas till ett reciprocitets fält, där får individen ett tillfälle att visa sin generositet, omtanke och hjälpsamhet. Att ge ställer krav på den som tar emot och skapar skyldigheten att ge tillbaka. Uttryck som ”allting är lån” förekommer ofta det kan gälla ett besök eller ett telefon samtal där man visar en omtanke. När man besöker en begravning så sätter du de anhöriga i skuld till dig och den skulden förväntas de en gång återgälda.

Varje handling under en begravning hos syrianerna/assyrierna döljer en mening, meningsbärande motiv. Det kan uttryckas som att om inte en god handling eller en god gärning ses av de sörjandes ögon så ses den andra, om inte av andra så med Guds ögon. Allting är ett lån

Sammanfattning

Jag har beskrivit två begravningsritualer, en i Syrien och en i Sverige. Jag har förklarat ritualens faser enligt Van Genneps teori om övergångsriter (rites de passage) som Turner utvecklade. Under begravningsritualen genomgår deltagarna faser av separation, liminalitet och integrering. Markanta början och slut för varje fas är svåra att hitta, de löper i varandra. Begravningsritualen är en långdragen process som varar upp till ett år beroende på omständigheterna kring döden

Jag har även tagit upp Geertz förklaring av religionens betydelse för människan. Jag har särskilt fastnat för hans argument att tron skapar ett accepterande av det som människor definierar som lidande. Detta har bekräftats av mina informanter som upprepade gånger hävdade att man måste acceptera att det är Gud som ger och Gud som tar.

Ordförklaringar

1-Allah - Gud

2-Istor – nådig, barmhärdig, benådar. Ordagrant betyder det Gud benådar.

3-Wallad – ett uttryck som sägs när man vill säga synd om dig. Synd, stackaren

4-Tabout - kista

5-Ahel – närmast anhöriga, släktingar

6-Bait - hemmet

7-Kililili – ett indianliknande skrik som görs oftast vid festlika tillfällen men även vid begravningar

8-Aaris – brudgum.

9-qolo Allah irhamo – säg Gud benådar honom.

10-ayät - skrik i detta fall skärande gråt.

11-ra7a-sött godis med nötter.

12-bait Allah- Guds hus.

13-Syrianer/Assyrier- jag använder dubbelbenämning därför att båda är aktuella inom gruppen. Det är enbart ideologiska skillnader mellan benämningarna. Syrianer förknippar sin identitet med den ortodoxa kyrkan. Assyrier betonar sin nationalism och patriotism för det forna assyriska riket. Alltså Syrianer är religiösa och Assyrier nationalist.

Det finns ingen religiös, kulturella eller rituella skillnader mellan syrianer och assyrier.

Litteraturförteckning

Abu-Lughod Lila (1986)

Veiled Sentiments, Honor and poetry in a Bedouin society. University of California press, London.

Bloch, Maurice (1986)

From Blessing to violent. Cambridge Univ. press, Cambridge

Douglas, Mary (1997)

Renhet och fara, en analys av begreppen orenande och tabu, Nya Doxa, Nora.

Ek, Ignatos 1999

Ortodox Kristen tro I Sverige. Pro veritate, Uppsala.

Eriksen, Tomas Hylland (1995,1999)

Små platser - stora frågor, en introduktion till socialantropologi, Nya Doxa, Nora.

Garis, Maryam (HT-93)

Från döden till livet, en fältstudie om den assyriska begravningsritualen och dess förändring i Sverige. Göteborgs Universitet.

Geertz, Clifford 1993 (1973)

The interpretation of cultures – selected essays. Fontana press, London

Goffman, Erving (2000)

Jaget och maskerna: en studie om vardagslivets dramatik, Prisma, Stockholm.

Mair, Lucy (1971)

Introduktion till socialantropologi, prisma, Stockholm.

Mauss, Marcel (1997)

Gåvan, Argos svenska upplagan, Lund.

Turner, Victor 1983 (1920)

The forest of symbols, (Betwix and between: The liminal period in Riets de passage) Ithaca, Cornell U.P.

Anteckningar, föreläsningar Björn Alm, Maurice Bloch.

Videoband, begravning, Syrien (1995)

Videoband, åminnelsegudstjänst, ettårsdagen, Syrien (1998)

www.traunet.se

www.kamishli.Com

www.svt.se

Informeranter: Sargon, Maria, Fader Yosef Dag.